

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

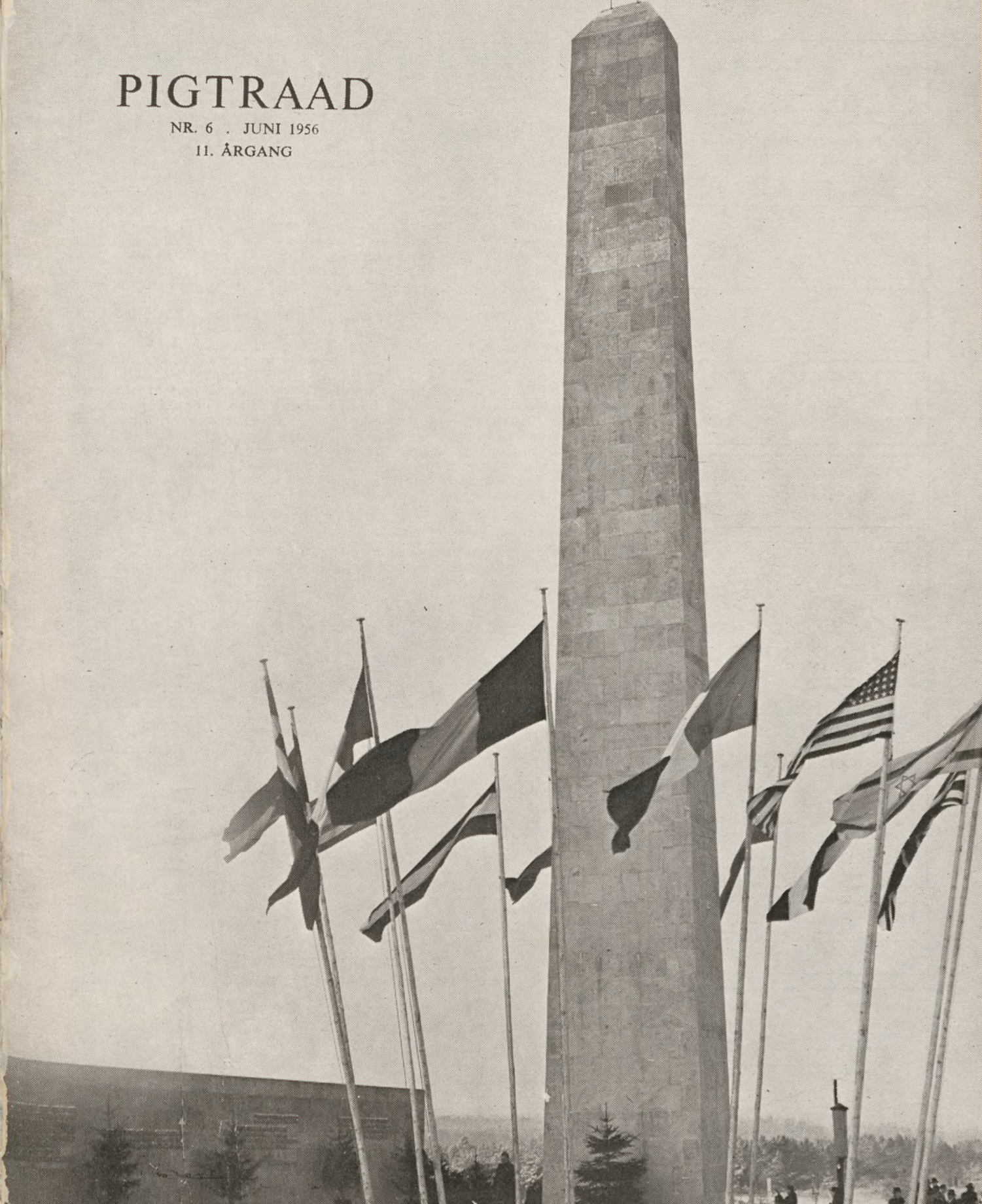
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

NR. 6 . JUNI 1956

11. ÅRGANG

RASMUSSENS BOGTRYKKERI

Rønne

Forsikringsaktieselskabet
NORDEUROPA

St. Torvegade 1 Rønne

ESTHER RØNNE

Boghandel

Telf. 502 Rønne Telf. 502

WILH. BECK

Rønne

RØNNE BIO

BORNHOLMS
TEGLVÆRK

Rønne

B. M. M. F.

Bornholms
Mejerimaskin-
Forretning

RØNNE

LANGELANDS
FRØAVLS-KOMPAGNI A/S

Bornholms afdeling — Neksø

Bornholms Møbelfabrik

JOHS. SORTH

Nexø

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16).

Telf.: Om dagen Minerva 1336 om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 790.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører, Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Militærattache, Fl. B. Larsen, Stockholm.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund, Ordrup 5075.

Sekretær: Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sidealle 5, Kbhvn. Ø.
Tria 3101.

Den øvrige bestyrelse:

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Alborg. Fosmark, Johs., overlærer, Redaktør af Pigtråd. Slagelsegade 9, 2., Kbh. Ø., Øbro 8537. Holt, Paul, seminarieforsøger, cand. mag., Århus. Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus. Johansen, P. A., arkitekt, Bernstoffslunds Allé 80, Charlottenlund. Kjeldsen, K., oberstløjtnant, Odense. Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus. Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø. Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus. Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby Skole, Nr. Søby, Fyn. Møller, Poul, fabrikant, Skive. Næsted, Børge, læge, Sadolinsgade 9 st. th., Odense. Olesen, Otto W., boghandler, Randers. Olesen, O., kontorchef, Grønnegade 18 A, Herning. Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg. Schmidt, Otto, prokurist, Kolding. Thestrup, K. (M. F.), dommer, Herning.

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2. sal, København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri, Ejby pr. Glostrup.

FORSIDEN:

Midtpunktet i mindelunden ved kz-lejren Bergen-Belsen er en 80 fod høj stenobelisk. Det er et vanskeligt arbejde at finde stedet. Vejene er ufremkommelige og vejskilte mangler helt. Læs nærmere herom side 3.

Tyske kz-lejre i dag spærret af næsten ufremkommelige veje.

Direkte sabotage ved undladelse af at sætte
nødvendige vejskilte op.

Winston Churchill udtalte fornylig under et besøg i kz-lejren Belsen kritik af, at vejene, der fører til mindelunden, ikke er ordentlig afmærkede.

Ved at læse denne artikel vil De få en nærmere uddybning af Churchill's kritik.

Egnen omkring Lüneborg Hede er en ganske interessant egn. Der hviler romantik over den, og ofte er den besunget af digterne. Det var her, haren og pindsvinet løb omkap — og pindsvinet vandt trods sine lave og skæve ben — for det havde allieret sig med sin kone. »Keine Hexerei — nur Behändigkeit.«

Det er om vandringerne gennem disse egne, digteren Hermann Lönss har skrevet sine vandre- og jægersange, af hvilke en er blevet særlig kendt på grund af en iørefaldende melodi, nemlig sangen: Auf der Lüneburger Heide.

I dag brydes den landskabelige idyl af boretårne, og hastige rutebiler, der bringer store skarer af arbejdere til og fra arbejdspladserne ved boretårnene. Moderne kontor- og administrationsbygninger er noget tidligere ukendt.

★ Her udkæmpedes voldsomme kampe

Egnen bærer i dag ringe præg af, at en voldsom verdenskrig har ladet sin tromle gå hen over disse egne, selv om flere store slag fandt sted netop her.

I den sydlige del af Lüneborg Hede mødtes de tyske og engelsk-canadiske styrker, og mindet herom er en kæmpemæssig kirkegård med lige, lange rækker af kors. Den ligger mellem Soltau og bindingsværksbyen Celle.

For en tidligere kz-fange har egnen dog sin største interesse derved, at her lå den mest bedrøvelige af alle tyske kz-lejre, nemlig Belsen-lejren; for gamle kz-fanger dog bedre kendt under navnet Bergen-Belsen.

Man vil se stedet, indånde dets

atmosfære, og man kommer ganske let til Bergen, for hovedlandevejen fører gennem byen. For en halv snes år siden var den en lille klat grimme huse, men nu i dag er den en ganske pæn, velordnet landsby.

Vejskiltene fortæller ganske tydeligt, at man er i Bergen, men det er ikke muligt at få øje på vejskilte til Belsen.

Jeg standser derfor ved et tankanlæg. Det er ret stort og meget moderne.

— Hvor ligger Belsen? spørger jeg en 17-årig, der står nærmest.

Med spillende øjne siger han:

— Hvor lejren har været?

— Ja, naturligvis, lyder mit svar.

Han spejder med sine sorte øjne for at blive klar over, hvem der eventuelt iagttager ham, og da in-

Vejen til Belsen-lejren er i en så elendig forfatning, at de to danske biler helt må opgive at køre videre. Passagererne må vandre til fods de sidste 400 meter.

RÅDHUSTEATRET

Rønne

**BORNHOLMS
SPARE- OG LÅNEKASSE**

Rønne

**FRYDENLUND
CEMENTVAREFABRIK**

Rønne

**L. ENGELL
Byggeforretning**

Søndergade 11 Rønne

»ELEKTRA«

statsaut. installatør

Rønne Telf. 1306

MOTOR-CENTRET

Henning Nielsen

St. Torvegade 49 Rønne

Porcelain- fajance- og stentøjs-
fabriken
SØHOLM A/S

L. Hjorth's

TERRACOTTA-FABRIK

Rønne

**JOHGUS
KERAMIK**

BORNHOLM

GRUE & CO.

TUBORGVEJ 50—52

HELROP 3106

EUROPÆISKE

FREDERIKSBERG ALLE 6

KØBENHAVN V

P. E. MALMSTRØM

Rådgivende civilingeniør

M. Ing. F. og F. R. I.

ST. BLICHERSVEJ 25

København F. Fasan 5085

Dansk Rejsebureau

Østergade 3

København K.

Ved indgangen til mindepladsen for den gigantiske kz-lejr Bergen-Belsen fortæller et stort skilt på engelsk og tysk, at her døde mange tusinder.

gen i øjeblikket lægger mærke til ham, forklarer han venligt, at jeg blot skal dreje af ved kirken nede i landsbyen.

— Å, ved den nybyggede kirke, tilføjer jeg.

Jeg havde nemlig lagt mærke til den, da vi kørte gennem Bergen.

— Den er ikke ny, tilføjer han, den er blot nypudset.

Vi kører tilbage til kirken. Ganske rigtigt. Der står et skilt. Med store typer står der: WINSEN og med ganske små typer står nedenunder Belsen.

★ Ingen reklame med enestående turistattraktion

Sandelig, man må tilstå Bergen-folkene, at de ikke laver turistreklame på egnens enestående turist-

attraktion: Belsen-lejren. Den diskrete vejviser ved kirken afløses ikke af nye til trods for, at der jævnlig opstår tvivl om, hvilken af vejene, der fører til Belsen.

Inden jeg slipper ud af Bergen, må jeg stoppe op nogle minutter. Et malerisk optog af festklædte mænd med orkester og politi i spidsen spærrer vejen, og den lille Renault må gøre holdt ved vejsiden.

Jeg går ud og fotograferer optoget, der er en sand manifestation af, at man så sandelig ikke i dag har tabt modet.

Der er lange rækker af velnærede mænd med festligt smykkede hatte. Der er skyttefest.

Nu er det jo ikke nogen by af størrelse. I sammenligning med Hamborg og Berlin er dens størrelse det

rene ingenting, men alt er jo relativt, og tager man byens størrelse i betragtning, må man sige, at optoget med de mange gemytlige tyskere er ganske anseligt.

Jeg ser forskende på dem, men kulden i mit blik bliver enten ikke forstået eller også skal den smeltes af dagens gemytlige adfærd.

Sådan nogle tankeløse mennesker, tænker jeg, men jeg siger det ikke. Her tramper I på jord, der er vædet af blod, ekskrementer og aske af tusinder, der led sultedøden på jeres forbandede hede. I kunne beholde jeres hede for jer selv. Vi bad ikke om at få noget »rekreationsophold« her, da I som bøddler var tyranner i vort fredelige land. Og nu tillader I jer at smile til en dansker, der blev tvunget til at foragte jer. Skyttebrødre er I, men hvorfor?

Ja, smil, mens I marcherer, smil kun! I forstår vel ingenting.

Men jeg tager mig i mit raseri. Det er jo vore våbenbrødre — nu. Det er jo for vor fælles sag, de marcherer. De øver sig jo for at være med til at beskytte fremtidens demokrati.

★ Vejspærring. Umleitung

Optoget er nu forbi. Vi er igen på jagt efter Belsen. Vejspærring. Umleitung. Atter spørger om vej. Ingen vejskilte. Igen og igen må vi spørge om vej. Bevares! De er alle flinke til at forklare. En af dem, jeg spørger, er ikke tysker. Hans chef havde selv siddet i lejr.

— Det er meget svært at finde lejrpladsen, forklarer han, og vi må sande hans ord.

Men så dukker en frelsens engel op. Det er en dansk bil, og chaufføren kender vej. Han har som dansk soldat ligget i garnison hernede, og under tjenestetiden tog den lærer, der forestod civilundervisningen, dem med ud på en køretur, og læreren viste dem også Belsen-lejren og fortalte om lejren.

Men vejen, vi skal køre på, er elendig, så vi må snegle os frem med 5—10 km's fart. Flere gange må vi standse, for vejen er ikke længere vej, men hjulspor som på den gamle oksevej, der blev brugt for mange, mange år siden, da studedrifterne førtes gennem Jylland sydpå.

FABRIKEN WALTRICH

Finsensvej 12
København F. Fasan 1975

P. ANDERSENS EFTF.

Mejerianlæg - Køleanlæg
Kirkebjergallé 33-35 Vanløse

ASTRA

AKTIESELSKAB
KEMISK FABRIK
Kigkurren 8
København S.

»DET LEVENDE LYS«

Asp Holmblad
Blegdamsvej 104

ZEUTHEN & SØRENSEN

Civilingeniører, M. Ing. F.
Rådgivende ingeniører
Dronning Olgasvej 39
København F. Fasan 5701

H. K. LÜBCKE

Elektroteknisk fabrik
Jernbaneallé 43
Vanløse Damsø 5710

Kaj Ernst Olsen

Reproduktionsanstalt
Finsensvej 80
København F. Fasan 7184

**HARBOES
BRYGGERI**

Skælskør

Rotogravure A/S

Taffelbays Allé 17,
Hellerup

Fabr. B. E. Sundby
og T. Schønnemann

TELF. HE 8703

DYBTRYK
Reproduktion

INGENIØRFIRMAET**P. LYTZEN**

Jægersborgvej 47

Telf. LY 2705 og 6158

C. W. OBEL

KØBENHAVN AFD.
Vestergade 2

ERNST GENKEL & CO. A/S

IMPORT

København K.

Export

A/S Wright, Thomsen & Kier

Trondhjemsplads 3

København Ø.

ROMANUS NIELSEN & SØN

Klichéfabrik

Østergade 3

København K

AMERICAN EXPRESS COMPANY A/S

Bankiers

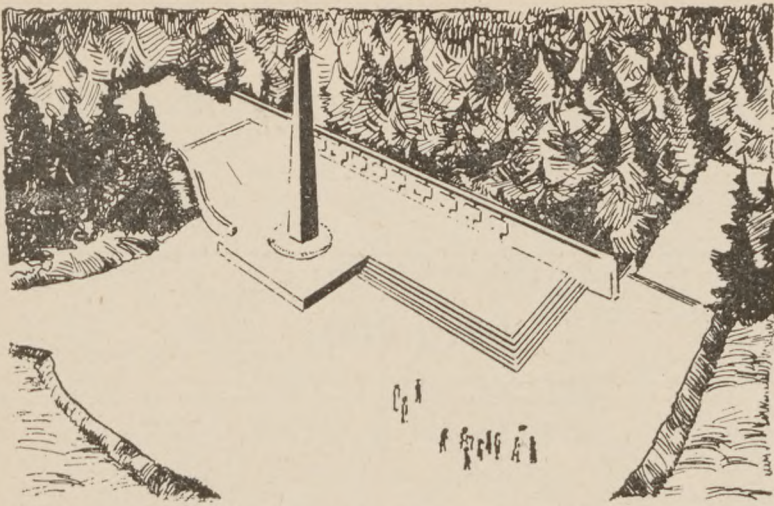
Rejsebureau

Spedition

DAGMARHUS

KBHVN. V.

MI 2301

Mindelunden i Belsen er skabt af arkitekt A. Falke. Her er hans eget udkast til mindelunden. Der gik 6 udkast forud.

Til sidst spærres kørslen af en sø så stor og dyb, at vi helt opgiver at passere. Det vil jo ikke være hyggeligt at sidde fast på hedevejen, hvor der er langt til en hjælpende hånd. Vi lader min vogn stå, selv om der er 400 meter hen til monumentet.

Det er ikke nogen uoverkommelig strækning, men man kører jo ikke for at skulle bruge apostlernes heste for at nå til rejsens mål.

★ Her dræbtes 20.000

Ved indgangen til mindepladsen fortæller et stort skilt os, at vi nu betræder mindepladsen over Bergen-Belsen-lejren, hvor mange tusinder døde eller blev henrettet. Der står ikke, at det drejede sig om mere end 20.000, men mon ikke de fleste véd, at tallet er stort? Alle træbarakkerne er afbrændt.

Midtpunktet i mindelunden er den 80 fod høje stenobelisk, der blev afsløret den 30. november 1952. Mindelunden er tegnet af arkitekt A. Falke. Allerede i 1946 fik Falke opgaven overdraget. Han satte sig som opgave at behandle området som en enhed. Han havde som tysker opnået en høj stilling, men fik valget mellem at sige farvel til sin jødisk-fødte hustru — eller blive lagt på is. Han valgte isen.

Som ved et under klarede han det for sig og sin familie.

Efter krigsafslutningen har han ledet forskelligt genopbygningsar-

bejde, og rejsningen af mindelunden i Belsen har nok været hans kæreste opgave.

Ikke færre end syv udkast udarbejdede han. Nummer syv blev antaget, og efter 6 års arbejde kunne mindelunden afleveres.

Som det vil ses af forsidebilledet, har obeliskens en mindemur som baggrund. Den har 11 tavler for de nationer, der her kan mindes deres faldne.

Mindelunden har en dyb menneskelig betydning. Den siger os, at så dybt kan mennesker synke, men også, at hver djævel har sin tid og at retten og retfærdigheden en skøn-

ne dag vil få bedre kår end i fornedrelsestiden, når blot de, der kæmper, tror og holder ud og er villige til at betale kampens pris.

★ Vi prøver at finde vej til en anden lejr

Men fordi man i dag gennem manglende vejvisere og uhyrligt slette veje vanskeliggør det for interesserede at finde frem til Bergen-Belsen, er det jo ikke dermed givet, at det står lige så sløjt til med henblik på den anden lejr, jeg ønsker at besøge. Det drejer sig om kz-lejren Landsberg, ikke langt fra den historisk berømte by Augsburg.

Ladet med optimisme kører vi sydpå og er nu ved byen Landsberg. Det store fængsel, der gennem generationer har gjort byen kendt som fængselsby, dominerer, men det er jo ikke fængslet, men den tidligere kz-lejr, besøget gælder.

Lidt før indkørslen til byen standser jeg op for at spørge om vej.

— Vil De sige mig, hvor der lå en kz-lejr her ved Landsberg? spørger jeg en tysk knallertkører.

— Ja, De skal ind til vejkrydset, hvor byen begynder, og der må De spørge igen.

— Det er ikke sikkert, at nogen vil fortælle mig, hvor lejren har ligget, tilføjer jeg.

— Jo, det er jeg sikker på, lyder svaret.

Bergen-Belsen-lejren 1945 efter nazisternes kapitulation. Herrefolket havde fejret sine stolteste triumfer.

FABRIKEN WALTRICH

Finsensvej 12
København F. Fasan 1975

P. ANDERSENS EFTF.

Mejerianlæg - Køleanlæg
Kirkebjergallé 33-35 Vanløse

ASTRA

AKTIESELSKAB
KEMISK FABRIK
Kigkurren 8
København S.

»DET LEVENDE LYS«

Asp Holmblad
Blegdamsvej 104

ZEUTHEN & SØRENSEN

Civilingeniører, M. Ing. F.
Rådgivende ingeniører

Dronning Olgasvej 39
København F. Fasan 5701

H. K. LÜBCKE

Elektroteknisk fabrik

Jernbaneallé 43
Vanløse Damsø 5710

Kaj Ernst Olsen

Reproduktionsanstalt

Finsensvej 80
København F. Fasan 7184

**HARBOES
BRYGGERI**

Skælskør

Rotogravure A/S

Taffelbays Allé 17,
Hellerup

Fabr. B. E. Sundby
og T. Schønnemann

TELF. HE 8703

DYBTRYK
Reproduktion

INGENIØRFIRMAET**P. LYTZEN**

Jægersborgvej 47

Telf. LY 2705 og 6158

C. W. OBEL

KØBENHAVN AFD.

Vestergade 2

ERNST GENKEL & CO. A/S

IMPORT

København K.

Export

A/S Wright, Thomsen & Kier

Trondhjemsplads 3

København Ø.

ROMANUS NIELSEN & SØN

Klichéfabrik

Østergade 3

København K

AMERICAN EXPRESS COMPANY A/S

Bankiers

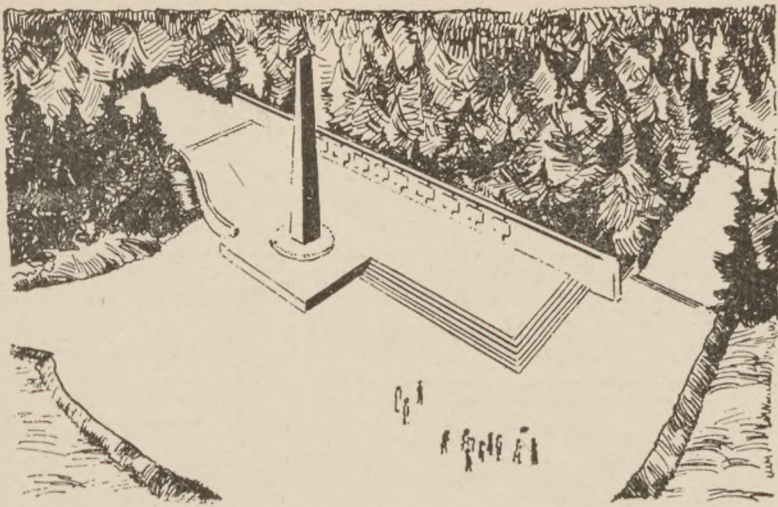
Rejsebureau

Spedition

KBHVN. V.

DAGMARHUS

MI 2301

Mindelunden i Belsen er skabt af arkitekt A. Falke. Her er hans eget udkast til mindelunden. Der gik 6 udkast forud.

Til sidst spærres kørslen af en sø så stor og dyb, at vi helt opgiver at passere. Det vil jo ikke være hyggeligt at sidde fast på hedevejen, hvor der er langt til en hjælpende hånd. Vi lader min vogn stå, selv om der er 400 meter hen til monumentet.

Det er ikke nogen uoverkommelig strækning, men man kører jo ikke for at skulle bruge apostlenes heste for at nå til rejsens mål.

★ Her dræbtes 20.000

Ved indgangen til mindepladsen fortæller et stort skilt os, at vi nu betræder mindepladsen over Bergen-Belsen-lejren, hvor mange tusinder døde eller blev henrettet. Der står ikke, at det drejede sig om mere end 20.000, men mon ikke de fleste véd, at tallet er stort? Alle træbarakkerne er afbrændt.

Midtpunktet i mindelunden er den 80 fod høje stenobelisk, der blev afsløret den 30. november 1952. Mindelunden er tegnet af arkitekt A. Falke. Allerede i 1946 fik Falke opgaven overdraget. Han satte sig som opgave at behandle området som en enhed. Han havde som tysker opnået en høj stilling, men fik valget mellem at sige farvel til sin jødiskfødte hustru — eller blive lagt på is. Han valgte isen.

Som ved et under klarede han det for sig og sin familie.

Efter krigsafslutningen har han ledet forskelligt genopbygningsar-

bejde, og rejsningen af mindelunden i Belsen har nok været hans kæreste opgave.

Ikke færre end syv udkast udarbejdede han. Nummer syv blev antaget, og efter 6 års arbejde kunne mindelunden afleveres.

Som det vil ses af forsidebilledet, har obeliskken en mindemur som baggrund. Den har 11 tavler for de nationer, der her kan mindes deres faldne.

Mindelunden har en dyb menneskelig betydning. Den siger os, at så dybt kan mennesker synke, men også, at hver djævel har sin tid og at retten og retfærdigheden en skøn-

ne dag vil få bedre kår end i fornedrelsestiden, når blot de, der kæmper, tror og holder ud og er villige til at betale kampens pris.

★ Vi prøver at finde vej til en anden lejr

Men fordi man i dag gennem manglende vejvisere og uhyrligt slette veje vanskeliggør det for interesserede at finde frem til Bergen-Belsen, er det jo ikke dermed givet, at det står lige så sløjt til med henblik på den anden lejr, jeg ønsker at besøge. Det drejer sig om kz-lejren Landsberg, ikke langt fra den historisk berømte by Augsburg.

Ladet med optimisme kører vi sydpå og er nu ved byen Landsberg. Det store fængsel, der gennem generationer har gjort byen kendt som fængselsby, dominerer, men det er jo ikke fængslet, men den tidligere kz-lejr, besøget gælder.

Lidt før indkørslen til byen standser jeg op for at spørge om vej.

— Vil De sige mig, hvor der lå en kz-lejr her ved Landsberg? spørger jeg en tysk knallertkører.

— Ja, De skal ind til vejkrydset, hvor byen begynder, og der må De spørge igen.

— Det er ikke sikkert, at nogen vil fortælle mig, hvor lejren har ligget, tilføjer jeg.

— Jo, det er jeg sikker på, lyder svaret.

Bergen-Belsen-lejren 1945 efter nazisternes kapitulation. Herrefolket havde fejret sine stolteste triumfer.

SOFUS POULSENSlagtermester
Hornbæk**FA./V. GRUM-SCHWENSEN**

Allerød

K. GYLDENSTEINKlarering - Spedition &
Kørsel
København
Bredgade 73 - Minerva 477**J. POULSEN**

Korsør

Kr. DREYERDronning Olgasvej 21
FAsan 7919Østsjællands største udvalg
i legetøj og lædervarer
»TIP-TOP«

Nørregade 24 Køge

HERLUF CHRISTIANSENKøge Motorcykleforretning
Nørregade 39 - Køge - Tlf. 951**J. P. JENSEN**Tømremester
Telf. 615 - Køge**OVE CHRISTIANSENS**maskinfabrik
Telf. Køge 629**KARISE ANDELSMEJERI**

Havarti & Tybo oste

POUL ELLYTstatsaut. el-installatør
Københavnsvej 56 - Køge**GØRLEV HANDELSHUS**

A/S

HUNDESTED BANK**A/S Dansk Folkeforsikringsanstalt**

Otto Mønstedes Plads 11

København V.

DE KØRER TRYGT
med**Taxa 9001****HUSK:**Den grønne frilygte og
det grønne friskilt**OTTESEN & MEYER**

Christians Brygge 18 - K.

L. F. MØRCK & CO.

Knabrostræde 3 . K.

A/S H. A. Gruberts SønnerFrankrigsgade 40
København S.**BLOCH & ANDRESEN**

Nordisk Tekstil Aktieselskab

Grundlagt 1847

København

Fredericia

CARSTEN WARBURG

Rosenvængets Allé 48

Central 7274

København Ø.

HOFFENSETS

Offset-reproduktion

Blågårdsgade 23 B

Telefon Luna 4360

F. J. HINNE & CO.

Badstuestræde 13

København K

Telefon Central 8663

Koncentrationslejren Landsberg ligger lige uden for byen af samme navn. Kommandanten var lydige mod Himmlers befaling om, at hvis Tyskland tabte krigen, skulle alle politiske fanger likvideres. Han indespærrede lejrens 4000 fanger i træbarakkerne og satte derefter ild i dem, hvorved alle brændtes levende. Befrielsestropperne udkommanderede civilbefolkningen, så ingen bagefter skulle sige: Jeg har intet set!

Vi kører, og en ældre herre forklarer og en anden slutter sig ivrigt til.

Stikordet er ikke »lejren« eller »den tidligere kz-lejr Landsberg«, men »Jødekirkegården«.

★ Også denne vej er næsten ufremkommelig — og uden vejskilte

Vejen derhen er trøstesløs. Dens forfatning er himmelråbende dårlig. Havde man lejet chauffør, ville han enten nægte at køre, eller han ville forlange ekstrabetaling.

Ingen ville bebrejde ham en sådan reaktion, for der er huller så store og dybe i vejen, at en vognaksel meget vel kan knække ved jagten over hullernes mængde. Og flere steder

står der hele søer op omkring vognen, selv om vi lister os frem.

Jo sandelig man nægter ikke at vise vej, men vejen er så slet, at kun den, der vil derhen, kommer derhen.

Og vejskilte er der slet ingen af.

★ Her brændtes 4000 fanger levende

Så står vi da på dette sted, der heldigvis er enestående i kz-lejrenes historie.

Lejrkommandanten var lydige mod sin stående befaling om, at hvis Tyskland tabte krigen, skulle alle kz-fanger aflives.

Nogle tusinde vogtede han over, og da de allierede hære nærmede sig, spærrede han fangerne inde i træbarakkerne, satte ild på med det

resultat, at tusinder af fanger blev brændt levende.

Der mødte de allierede hære et gruopvækkende syn.

Forkullede rester af muselmænd blev lagt på rad og række, og civilbefolkningen fra Landsberg blev tvunget til at defilere forbi. — Ingen skulle senere sige: Vi har intet set. Hvad der skrives er fjendtlig propaganda.

I dag ser man cementtomten fra kommandantens bolig. Der var her en bom, der spærrede for ind- og udkørsel. Lidt herfra ses resterne af en cementbunker, der tjente til beskyttelse for ss-folkene under iurtangrebene, men den øvrige del af pladsen frembyder i dag et trøstesløst syn af himmelråbende elendigt udseende hytter af træ, sten og cement. Her bor flygtninge fra øst.

Bag denne elendige samling af hytter ligger kirkegården. Den er ganske pæn. Nogle få smukt formede sten bærer jødestjernen og jødiske indskrifter.

På den anden side af landevejen ligger massegraven. Den er cirkelrund, og midt i den bærer fællesstenen en indskrift på jødisk og på tysk:

VANDRINGSMAND, VÆR STILLE. FOR DE, DER SOVER HER, SER GUDS ANSIGT,

står der.

Stedet er trøstesløst melankolsk. Men hvor dog stenene taler! De råber til himlen. Man ligesom fornemmer de døendes råb og skrig, da flammerne slikkede op ad dem, og røg og bål udslukte deres sidste håb om atter at få lov til at se deres kære i Rusland eller Ungarn eller hvor de ellers var blevet jaget af Gestapo-håndlangerne.

Lejrpladserne er vanskelige at finde, for det er rigtigt som Churchill siger: Afmærkningerne til de tyske kz-lejre er såre slet.

★ Hvad siger manden på gaden?

Hvad siger manden på gaden? Ved han besked i dag? Hvilke konklusioner drager han af fortiden, der dog ligger så nær, at øjenvindners tal er meget stort.

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.
Faxe-afdeling

P. K. HENRIKSEN

Faxe

**FAXE INSTALLATIONS-
FORRETNING**

v/ J. Petersens Eftf.

Harry Christensen

Faxe 160

Privat 444

Ægte dansk bihonning
af meget høj kvalitet.
Bjævler Axel Nielsen,
Vemmetofte pr. Faxe.

KØGE**INSTALLATIONS-
FORRETNING**

Torvet

Køge

AAGE DØSSING

Tandlæge

Storegade 24

Sorø

A/M HØJBRO

Telf. Sorø 241

ORA BENZIN

Sorø

Holbækvejens Bageri

W. Reiton - Sorø

NIELSEN & RØNNE

Reparation af elektriske maskiner
Nykøbing F. Telf. 85 09 99

AAGE E. NIELSEN

Torvet 20

Køge

ESSO SERVICE

Ib Junggaard
Telf. Køge 2001

Sparekassen for Faxe & Omegn**I/S FAXE BRYGGERI**

TLF. * 52

**SPAREKASSEN
FOR KJØGE OG OMEGN****C. F. PETERSEN
KØGE****ØSTSJÆLLANDS LANDBOBANK**

AKTIESELSKAB

KØGE

Landbostandens Sparekasse

NYKØBING F.

K J Ø G E B A N K

Aktieselskab

Massegraven er cirkelrund, og midt i den bærer fællesstenen indskriften på jødisk og på tysk: Vandringsmand, vær stille. For de, der sover her, ser Guds ansigt.

På lejrens grund har flygtninge rejst en samling elendige hytter, der er med til at fremhæve stedets hårrej-sende triste udseende.

Manden på gaden træffer man i Tyskland bedst i ølstuen, og jeg falder ind i en tilfældig i Augsburg. Den ligger lige ved rådhuset, hvor Luther gennem lange tider forhandlede frem og tilbage for at få fastslået, hvad den nye lære var, og her blev den augsburgske konfession undertegnet.

— Vi levede 50 km fra Dachau, fortæller Schmidt. Og jeg har aldrig nogen sinde været klar over, at det var et sted, hvor man ombragte mennesker, fortæller han.

— Det er jo ikke sandheden, indskyder jeg. Tusinder i Tyskland vidste jo, at kz-lejrene var rædslerens rædsel, og har De ikke dengang kendt sandheden, er der jo i dag rig lejlighed til at lære den at kende.

— Jeg tror ikke alt, hvad der skrives.

— Det skål De heller ikke — men der findes jo en række ædruelige skildringer af øjenvidner.

— Jeg har aldrig været medlem af noget politisk parti. Vor ulykke var modsætningen mellem hæren og partiet. Der har været drevet en voldsom sabotage inden for vore egne grænser. Nu skal vi opruste, fordi USA har brug for os.

Sådan er politik. Politik er det mest svinagtige, der findes.

Schultze træffer jeg på gaden ved parkeringspladsen i Fulda.

Han vil gerne sone, hvad Tyskland

har forbrudt. Det har svære udsigter for det tyske demokrati, siger han. Oprustningen kommer for tidligt. Vi er ikke modne til den endnu.

★ Grænsen mellem 2 verdener: Nogle sten og en bom

På vejen gennem Tyskland kommer man flere steder til Østgrænsen.

Kirkegården ved kz-lejren Landsberg ser ikke værst ud. Den bærer et ikke uanseligt monument over graven med de forkullede rester af de 4000, der blev levende brændt.

Gørlev Jernstøberi &
Maskinfabrik
Gørlev Tlf. 192

A. HOUMANN
Isenkram & udstyr
Telf. 4440 Stege

RASMUSSEN KERT
Urmager & guldsmed
Stege

H. P. HANSEN A/S
Aut. GM.-forhandler
Telf. Stege 5024

Tommerups Bogtrykkeri
Stege Tlf. 4034

CHR. THOMSEN
Autoforretning
Stege Tlf. 4243

Boghandler Rasmussen
Stege

W. MICHØ JENSEN
Læderhandel
Stege Tlf. 4220

STEGE-LENDEMARK
ANDELSMEJERI
Telf. Stege 4055

MØNS FOLKEBLAD
Stege

Stege Installationsforretning
A. J. Balle
Telf. 4305

MØNS ANDELSVASKERI
Stege

Alfred Hansen & Søn

Aktieselskab
Stege

HØNG & OMEGNS BRUGSFØRENING

**TAASTRUP
TRÆLASTHANDEL**

Køgevej 77

Taastrup

MØENS DISCONTOBANK

AKTIESELSKAB
STEGE

**SPARE- OG LAANEKASSEN
FOR LANDBOERE PAA MØEN**
Stege

Aktieselskabet
MØENS TØMMERHANDEL
Stege

SKÆRBÆK & CO.
MASKINFABRIK - STEGE

Fotograferne
ECHWALD
Stege

MØNS AUTO DEPOT
Erland Christensen
Telf. Stege 5021

Assens Automobilhandel
Henrik Petersen
Assens

KNUD ANDERSEN
Skrædermester
Strøby Tlf. 51

Aktieselskabet Assens Bank

POUL BERTELSENS EFTF.
HENRY NIELSEN ASSENS

A/s ASSENSKØRN

Man er ved øst-vest grænsen ikke passive, og man taler et meget tydeligt sprog: Holdt for fidusmagerne. Ingen varer til den sovjetrussiske rustning.

I Eschwege øst for Kassel får jeg at vide, at grænsen går oppe i bjergene mellem træerne.

Men man er meget desorienteret, da jeg spørger om vej. Flere af dem, jeg spørger, er selv flygtet derfra og begriber ikke, hvad jeg vil derover efter.

Langt om længe er vi dog ved Braunrod, tidligere et yndet udflugtssted, der var belagt med liggende gæster fra maj til september. I dag kommer meget få her.

Der er straks 3 grænsegendarmer henne hos os. Vort besøg er en kærkommen afveksling for dem. De låner os kikkerten og viser os tydeligt observationstårnet, som folkepolitiet har rejst på den anden side.

Men folkepolitiet i deres uniformer af gammel SA-farve følger os ivrigt.

Jeg fotograferer, og vi kører.

En markvej, nogle sten og en bom. Det er grænsen gennem Tyskland. I dag er dette grænsen mellem to verdener.

Den lille by Keller ligger lige nedenfor. Før havde mange landmænd marker på begge sider af grænsen. Det gav trafik. Nu er den lukket og ingen har mere jord på begge sider af grænsen.

JOHS. FOSMARK.

SS-Chefens skrivebord en hel lille fæstning

To indbyggede maskinpistoler
var rettet mod alle besøgende

Det svenske ugeblad »Vecko-Journalen« bringer for tiden den tidligere SS-leder Walter Schellenbergs erindringer. Schellenberg, der døde i 1952, skildrer bl. a. sikkerhedsforanstaltningerne i sit arbejdsværelse i SS-hovedkvarteret i Prins Albrechtsstrasse i Berlin og skriver:

»I mit skrivebord, der lignede en lille fæstning, var der indbygget to maskinpistoler, hvis munding var rettet mod alle indtrædende og auto-

matisk fulgte dem på vej frem til stolene til gæster.

Det eneste, jeg havde at gøre for at få begge våben til at give ild, var at trykke på en knap. Trykkede jeg på en anden knap, blev der givet alarm, og alle bygningens udgange spærredes automatisk.

Både i væggene og i en lampe på skrivebordet var der indbygget mikrofoner, der stod i forbindelse med en båndoptager.

Det var Schellenberg, som Berna-notte flere gange måtte forhandle med for at muliggøre, at norske og danske kz-fanger kunne overføres til Sverige inden krigstromlen gik hen over Neuengamme-lejren.

Øst-vest-grænsen strækker sig gennem enorme skovstrækninger, men ingen kan om dagen overskride grænsen ved en fejltagelse, for der er i god tid advaret mod grænsens nærhed.

O. E. CHRISTIANSEN
reproduktionsanstalt
Aarhus

I. C. JENSEN & CO.
Rosenkranzgade 23
Telf. 2 92 09 Aarhus

CHR. HANSEN
Murermester
Telf. 3 52 29 Aarhus

Revisor **Fru J. Grevelund**
Tlf. 7 70 76 Riisskov

Risskov Glarmesterforretning

CARLO KRISTENSEN
Vognmand - Tlf. Onsild 59

Fotograferne
THOMAS og POUL PEDERSEN
Guldsmedegade 22, Aarhus

AARHUS TRIRENSERI
Ryesgade Aarhus

HENRIK NIELSEN
Læge
St. Torv 14² Aarhus

K. JUEL
Revisor
Aarhus

AALBORG DAMPVASKERI
Farveri - Renseri
Grundl. 1897 Telef. 239

V. SLOTT
Frugt en gros
Danmarksgade 86 - Aalborg

H. ULF NIELSEN
Aktieselskab
Aalborg

FAARUP BRIKETFABRIK
Aktieselskab

A/s Fotorama
AARHUS

JYDSK TRÆ- & FINERHANDEL
Bissensgade 12 Aarhus

PER AARSLEFF
Civilingeniør
Telefon 3 46 38 Aarhus
V. Allé 20

I/s SAGFØRER-AUKTIONERNE
I AARHUS

A/s GRINDSTEDVÆRKET
Jens Baggensesvej 53 - Aarhus

A/S E Dalgaard Sørensen
Betonvarefabrik
Silkeborgvej 41 - Aarhus

R. SANDGAARD
Højbjerg
Telf. 7 00 77 Aarhus

ARB. KUL & KOKS IMPORT A/s
AALBORG

SAGFØRERAUKTIONERNE
Borgergade 6 Aalborg Telefon 5131

H. D. SONNESEN
Manufaktur
Ørum-Sønderlyng

ONSILD AUTO SERVICE
A. Ranch

L. SØRENSEN & SØNNER
Bælum - Telf 77

VOGNMAND E. STRANDGAARD
Brabrand

I/S Magnus Petersen & Co.
Jernstøberi - Aabyhøj

S. OVERGAARD
Autoriseret elektro-installatør
Aabyhøj . Telf. 5 89 30

AGNAR G. WINTHER
Blikkenslager
Hammershøj

En skønsang bliver salme, en salme bliver fædrelandssang.

Cand. mag. Elise Bockelund har studeret den sang, modstandsfolk oftest har brugt, dels under selve besættelsen, dels efter. Hun fortæller her sangens interessante historie.

Hvilken sang der under Danmarks besættelse ved sin lyse opmuntrende klang og dybt alvorlige manen til at gøre det rette bedst meldte om, »hvad der inderst er os og vort«, kan ingen af os være i tvivl om; det var Chr. Richardts »Altid frejdig —«.

Hvem glemmer det gribende optrin: den dødsdømte frihedskæmper træder ud af sin celle for at føres til retterstedet. Da stemmer han op:

»Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø, om så det gælder —«.

Og svaret kom fra hans kammerater i de andre celler:

»Altid frejdig, når du går,
veje, Gud tør kende — —.
Aldrig ræd for mørkets magt
stjernerne vil lyse — —.«

De tyske vagter tøvede, til sangen var til ende. De danske ord og toner fik lov til at følge ham på den tunge vandring.

Hvor stammer sangen i grunden fra, og hvordan fik den sin enestående plads i vore Hjerter?

Det første spørgsmål skal jeg prøve at svare på, idet jeg bygger på en tradition, som lever i N. Zahles skole.

I Chr. Richardts digtsamling »Tekster og Toner« (1868) findes det dramatiske digt »Tornerose«, som 24. marts 1873 opførtes i musikforeningen i København til P. Heises musik.

En af dem, der glædede sig over dette digt, hvor Richardt med sin lyse kristentro bærer det gamle eventyr op i et højere plan, var den danske pigeskoles ledende ånd: Natalie Zahle.

I sin skole ønskede hun ikke blot at hjælpe sine elever til gode kundskaber, men især at gøre dem til »fromme, stærke kvinder«, som kunne gøre deres til at løfte Danmark op over det nylig lidte nederlags nød. Hun spejdede altid efter, hvad der kunne styrke og glæde børnene og de unge.

I Richardts digt fandt hun tre små vers, som kunne tjene hendes hensigt. Det er dem, kongesønnen synger under sin kamp for at bryde de onde ånders magt.

Ved opførelsen lød de to sidste linier i andet vers:

»Gode alfer holde vagt, aldrig skal
du gyse«.

Naturligvis holdt hun sig til den oprindelige tekst:

»Med et Fadervor i pagt skal du
aldrig gyse«.

Formodentlig allerede inden den musikalske opførelse havde hun henvendt sig til digteren, som hun havde forbindelse med siden hans lærervirksomhed ved hendes skole, og den elskelige, fordringsløse Richardt gav gerne sit minde til, at de tre vers blev »pillet« ud af digtet og sunget til Weyses melodi til »Dagen går med raske fjed«, og nu begyndte småpigerne og de voksne elever at synge, og fra skolen i København gik sangen ad usynlige veje ud over landet, kom ind i sangbøger, blev sunget ved møder og sammenkomster og blev ikke mindst elsket i Sønderjylland.

Da »Salmebog for Kirke og Hjem« blev til, optoges sangen i den.

Og så nåede vi til besættelsens tunge år, og da fik den for alvor sin mission.

Hvor ofte findes ikke det sidste vers på frihedskæmperes grave. Det vidner om, i hvilken grad disse enkle ord følte som udsprungne af den danske folkesjæl.

Sikkert kunne mange træk fortælles, her skal mindes om et, som er nået til vor kundskab.

En forfatterinde, der var på flugt for Gestapo, stod en aften i november sammen med en anden frihedskæmper et sted midt ude på Amager og ventede på dem, der skulle bringe dem til Sverige. Vejret var mørkt, koldt og sludfuldt. Angst gennembævede de to for den grusomme skæbne, der truede dem, alt var så utrygt og uhyggeligt.

Da hørtes gennem stilheden klokkespillet fra vor Frelzers Kirke, der dengang hver aften kl. 11 spillede »Dagen går med raske fjed«. De klare toner nåede ud til de to flygtninge. I deres tanker var det Richardts ord, de satte til melodien:

»Altid frejdig, når du går
veje, Gud tør kende«.

De så på hinanden og smilede. Håbet tændtes på ny i deres hjerter.

Ofte når jeg midt i en dybt grebet forsamling synger med på de kendte ord, går mine tanker til de to varme fædrelandsvenner, som nu længst hviler under mulde. Hvor ville de have undret sig, om nogen havde sagt dem, at den lille sang, som de hver på sin måde havde del i, skulle være med til at bære Danmark gennem den største nød og den dødeligste fare.

Elise Bockelund.

NOVEJFA
Nordisk Vejmaterialefabrik A/S
Aalborg

»**HERNING**«
Carl Davidsen
Algade 10 Aalborg

DISKONTOBANKEN
i Hadsund

KNUD ANDERSEN
N. Toustrups Eftf.
Hadsund Telf. 119

OTTO NIELSEN
Sten- og billedhugger
Horsens Tlf. 1770

Horsens Mineralvandsfabriker
A/S
Horsens

Paasch & Larsen, Petersen
Aktieselskab
Horsens

JETTE
v/ C. C. Mikkelsen
Borgergade 1^a - Horsens

TH. BUSSE
Horsens
Farver og lakker

A/S VISBORG TEGLVÆRK
Telf. 38 - Hadsund

HADSUND
ELEKTRO- & KØLETEKNIK
Telf. 370

A/S Hadsund Korn- og
Foderstofforretning

ARIEL — DKW — HOREX
SALGS-CENTRALEN
Brogade 6 . Nørresundby

SØREN JENSEN & CO.
Aalborg

Fabriksarbejdernes Fagforening
Aalborg

B. BECH'S SALATFABRIK A/S
Aalborg

Aktieselskab
Aalborg ny Dampmølle

Horsens Landbobank A/S

Horsens Privatbank A/S

Horsens Bank

Aktieselskab

Midtjydsk Smørekspport Forening
Horsens

HADSUND OG OMEGNS SPAREKASSE
Hadsund

V. FLENSTED
Tapet - Farver - Linoleum
Telefon 281 Hadsund

JOHAN & AXEL HORNBECH
A/S
Tlf. 1 & 170 Hadsund

Tysk propaganda i De sønderjydske Landsdele hen mod og under besættelsen

Forfatteren Chr. Demuth, der er en fin kender af de sønderjydske forhold, skildrer i denne artikel det målbevidste arbejde, tyskerne udførte i Sønderjylland før midler, der blev stillet til rådighed af den tyske stat.

I. Kreditanstalt Vogelgesangs virksomhed

Et lille tilbageblik over tid og tildragelser forud for det mig tildelte tidsrum er vist hensigtsmæssig, i hvert fald for forfatteren.

Det tyske (hjemmetyske) mindretals sindsstemninger og aktivitet har ligesom bevæget sig i bølger. De første år efter genforeningen var man noget afventende. Hvordan ville den danske kurs blive? Uden egentlig at vedgå det mindedes man vel nok embedsmandsvældet under fremmedherredømmet, mindedes den ikke alt for ensartede behandling af problemer eftersom de angik danske eller tyske enkeltmennesker eller sammenslutninger. En del embedsmænd foretog et hurtigt opbrud allerede i 1919. Ikke så få lavere myndighedspersoner som amtsforstandere o. lign. sad med en lidt urolig samvittighed ved mindet om adskillige påtegninger på orlovsansøgninger under krigen.

Men så kom afstemningerne om præsters og lærerers eventuelle forbliven i embederne. Og adskillige blev! Den danske embedsstand, som rykkede ind i De sønderjydske Landsdele, viste sig tolerant og forstående. En tysk kollega (friser) erklærede, at han aldrig »i tysk tid« var blevet behandlet med en sådan forståelse og jævnhed fra myndighedernes side, som han blev det under en lille retssag først i tyverne. Altså faldt man først til ro for så ret hurtig at rejse hovedet og begynde at stille krav.

★ Uroen støttedes med midler fra Tyskland

Og vanskelige af krig og revolution skabte økonomiske og handelspolitiske forhold kom meget belejligt for en aktion. Midt i tyverne satte den økonomiske krise for alvor ind. Det var ikke et særlig sønderjydske eller dansk fænomen; men det var ikke så let for den enkelte at gennemskue. Og når man sammenlignede nutiden med fortiden, sprang man ganske selvfølgelig krigens og revolutionens 5—6 år over. Krisen ramte dertil netop uretfærdig hårdt de driftigste, der søgte snarest mulig at få krigens forsømmelser overvundet og komme på højde med dansk erhvervsliv, specielt dansk landbrug. Landsdelene var påfaldende fattige på industrivirksomheder, så landbruget var i meget høj grad det vigtigste erhverv. Skuffelser medførte utilfredshed, og man gled ind i »Bevægelsernes tidsrum«. Her var fiskerige vande! Adskillige af disse skiftende bevægelser blev her som i andre grænseområder støttede af midler fra Tyskland, hvad langt fra alle var klare over.

Fra dansk side havde man tænkt sig, at det nationale problem så omtrentlig var løst ved den nye grænse-uddragning og efter de retningslinjer, den foregik efter. Men nu satte man ind fra hjemmetysk side, æggede utilfredsheden og mistænkeliggjorde de nordfra kommende »fremmede«. De indifferente var taknemmelige ofre for agitationen, og enkelte andre var også at få i tale, når deres

økonomiske forhold var tilstrækkelig pinlige.

Så satte jordkampen igen for alvor ind.

Den havde man kendt i rigt mål under fremmedherredømmet. Men man havde ikke fra dansk side drømt om dens fortsættelse. Den preussiske stat havde opkøbt mængder af dansk jord, særlig i den nordlige del af Sønderjylland, og samlet den i store domæner med senere udstykning for øje og sat sig på adskillige såkaldte rentegårde, altsammen i den klare hensigt at opbygge en dæmning af indførte tyske landbrugere tværs over landet nær Kongeå-grænsen. Adskillige kom, — og mange af dem gik igen ved genforeningstide!

Fra dansk side havde man søgt at dæmme op før disse jordkøb (hvis mulighed var betinget af den stærke udvandring) gennem Nordslesvigsk kreditforening og Landeværnet. Men allerede før genforeningen var fuldbyrdet, opløstes disse to institutioner, hvilket tydeligt fortalte, hvordan den danske indstilling var.

★Jordkampen startedes af »fredspræsten«

Men nu tog man altså fat fra tysk side. Overraskende, men betegnende nok, var det en af de såkaldte »fredspræster«, folketingsmand, pastor Johs. Schmidt, tidligere Vodder, som tog initiativet ved allerede i 1924 at henvende sig til rigsbankpræsident Schacht, der stammer fra Tinglev, om økonomisk støtte til tysk jordbesiddelse i De sønderjydske Landsdele. Men først efter nytår 1926 sættes der for alvor ind.

Da var man midt i »bevægelsernes« urolige og derfor fristende periode. Den første: den såkaldte Selvstyrebevægelse under frisieren Cornelius Petersens ledelse og fanatisk støttet af den afsporede og i sindet

CLARA CHRISTENSEN
KINOTEATRET
Tønder

HERNING AUTOHANDEL
Telf. 2100

ARNE RAHBEK
Silkeborgvej 25 - Tlf. 1885-785
Herning

Tønder Sten- & Billedhuggeri
Grundlagt 1869
v/ H. C. Finsen Tønder

Margarinefabriken
ALFA
Vejen

INTERNATIONAL TRANSPORT
H. P. Therkelsen
Krusaa . Telex 3313 . Tlf. 7 14 54

EGONS BLOMSTER
Tønder

J. N. JEFSEN

Telf. 2 23 41

Bøger - Papir - Musik
Tønder

Tlf. 2 23 41

DAMEHUSET
Indeh. H. Friis
Tønder Tlf. 2 14 78

NORDBORG SPAREKASSE

AKSEL MICHELSEN
Kul- og Trælasthandel
Tønder - Tlf. 2 11 11-2 11 17

TØNDER ANDELSSLAGTERI

Folkebanken for Als og Sundeved A/s

NORDBORG

TØNDER MEJERI

J. KOLMOS
Bygningsmaterial- og kulhandel
Nordborg Telf. 57

SVEND P. JENSEN
Trævarefabrik
Svenstrup . Als
Snestakitter

BRDR. HANSEN I/S
Ure-, optik-, guld- & sølvvarer
Storegade 23 . Tønder

BRØDRENE EEGHOLM

Telefon 12 12

Sønderborg

TØNDER LANDMANDSBANK
Tønder

SØNDERBORG KAFFERISTERI

Indeh. Math. Lorenzen

TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI
Tønder Telf. 2 15 50

J. DIEDERICHSEN

Jacob Sundbæk Johansen
Ribelandevej . Tønder

Tyrols Maskinfabrik

Sønderborg

Telefon 17 20

HANS OUTZEN
MØBELMAGASIN
Tønder

BRØNS SOGNS
SPARE- OG LÅNEKASSE
Brøns 5 32 06

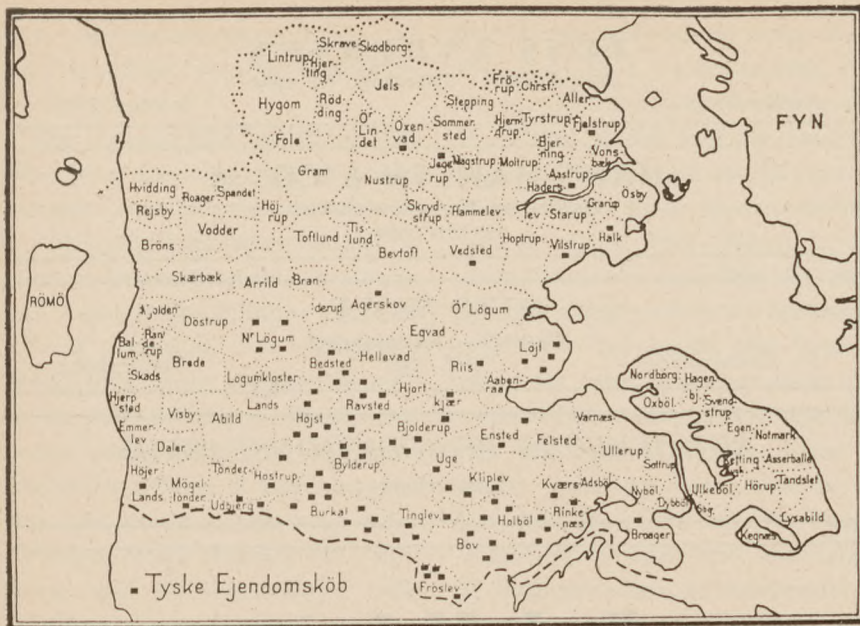
- JF - FABRIKEN

v/ Ing. J. Freudendahl

Toftlund og Omegns Sparekasse
Toftlund

Sønderborg

Danmark

syge gårdejer Th. M. Kylling fra Frørup, var allerede stærkt nedadgående, og daværende statsminister Madsen-Mygdal bestilte dens begravelse ved det vældige møde i Gram i sommeren 1926, hvor man mødte op med drabelige gebærder og luskede bort med hængende haler. Det var en af Madsen-Mygdals største bedrifter, som gav øjeblikkeligt resultat.

Men så startede man den tysk-danske samlingsbevægelse: Lei-bevægelsen, som den blev kaldt, hvortil pastor Schmidt skaffede midler fra hemmelige tyske fonds. Om bevægelserne iøvrigt nærmere i en senere artikel.

Allerede i vinteren 1926 kræver pastor Schmidt i sine betænkninger mindst 5—8 mill. for at styrke og fremme et tysk krav om en grænseflytning mod nord — helt til Kongeåen! — »Freds-præsternes« aktion i fremmedherredømmets sidste tid har nok været en snedig udspekuleret nationalpolitik, som ikke just var båret af overmenneskelig næstekærlighed!

Den 18. september 1926 oprettes Kreditanstalt G. Vogelgesang i Ha-

derslev med den fra Brandenburg indvandrede landsretssagfører Vogensang som direktør. Han indskød 5.000, og der tegnedes en aktiekapital på 45.000 kr., hvoraf dog kun 15 pct. skulle indbetales. Når man kender en lille smule til de summer, som man kunne anvende til lån og køb umiddelbart efter starten, er man klar over, at pengene måtte komme andre steder fra. Pastor Schmidt véd nøje besked herom, hvis han da ikke har glemt det!

En af grundene til, at det lykkedes så let at skaffe de store pengemidler, var vel særlig en fuldkommen misvisende opstilling af et vældigt jordtab. Fra 1919 til 1926 opgives 15.492 ha tabt jord. I 1938 er det svulmet op til 34.274 ha!

Man benytter klogt årstallet 1919 som udgangspunkt. Som før nævnt forlod nemlig allerede på det tidspunkt adskillige importerede tyskere, som var anbragt i »volden« nær Kongeåen deres ejendomme og drog tilbage til Tyskland, hvilket dansk administration og jordbegærlighed dog næppe kan have ansvaret for. Præstegårdsjord var før magtovertagelsen i 1864 embedsjord, som den

vedblev at være under fremmedherredømmet og naturligvis fortsatte med at være under tilbagevendende dansk administration. Tre store alsiske gårde: Gammelgård, Vertemine og Rumohrsgård var af danske ejere, bl. a. Nicolaj Ahlmanns søn, blevet solgt i 1880-erne til den westfalske baron v. Romberg, hvis arvinger efter genforeningen ønskede at afhænde alle baronens ejendomme i Danmark, og da ingen private købere meldte sig med 2 mill. kroner, overtog staten alle tre gårde i 1925, hvilket dog ikke kan komme ind under begrebet jordkamp. Ejendommene havde forøvrigt tilhørt den danske stat ved midten af forrige århundrede. Disse meget betydelige arealer må trækkes fra det af tyskerne opgivne tabte areal, idet de rent automatisk vendte tilbage til deres tidligere tilhørsforhold ved genforeningen.

★ Af 10 danske statshusmandsbrug kom 7 på tyske hænder

Så retter man kritikken mod fordelingen af statshusmandslodder og jordlovsudvalgets arbejde i det hele taget og påstod, at tyske ansøgere blev forbigåede i stort tal. Urigtigheden i denne påstand er let påviselig. Ved Ellehus domærens udstykning i Øster Højst sogn kom af 10 husmandsbrug kun 3 på danske hænder. Men det var altså før oprettelsen af kreditanstalt Vogelgesang! Efter den tid blev man forsigtigere. Men i 1937 er Nordschleswigsche Zeitung meget fortørnet over at kunne konstatere, at tyskerne kun har fået 16% af den udstykkede jord. Man kan vel gå ud fra, at bladet har sat tallet så lavt som muligt. Men selv om det er rigtigt, burde det være tilfredsstillende, idet stemmeprocenten i landdistrikterne for tyskerne vedkommende kun var 11,9

CLARA CHRISTENSEN
KINOTEATRET
Tønder

HERNING AUTOHANDEL
Telf. 2100

ARNE RAHBEK
Silkeborgvej 25 - Tlf. 1885-785
Herning

Tønder Sten- & Billedhuggeri
Grundlagt 1869
v/ H. C. Finsen Tønder

Margarinefabriken
ALFA
Vejen

INTERNATIONAL TRANSPORT
H. P. Therkelsen
Krusaa . Telex 3313 . Tlf. 7 14 54

EGONS BLOMSTER
Tønder

J. N. JEFSEN
Bøger - Papir - Musik
Tønder Tlf. 2 23 41

DAMEHUSET
Indeh. H. Friis
Tønder Tlf. 2 14 78

NORDBORG SPAREKASSE

AKSEL MICHELSEN
Kul- og Trælasthan
Tønder - Tlf. 2 11 11-2 11 17

TØNDER ANDELSSLAGTERI

Folkebanken for Als og Sundeved A/S
NORDBORG

TØNDER MEJERI

J. KOLMOS
Bygningsmaterial- og kulhandel
Nordborg Telf. 57

SVEND P. JENSEN
Trævarefabrik
Svenstrup . Als
Snestakitter

BRDR. HANSEN I/S
Ure-, optik-, guld- & sølvvarer
Storegade 23 . Tønder

BRØDRENE EEGHOLM

Telefon 12 12 Sønderborg

TØNDER LANDMANDSBANK
Tønder

SØNDERBORG KAFFERISTERI
Indeh. Math. Lorenzen

TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI
Tønder Telf. 2 15 50

J. DIEDERICHSEN

Jacob Sundbæk Johansen
Ribelandevej . Tønder

Tyrølls Maskinfabrik

Sønderborg Telefon 17 20

HANS OUTZEN
MØBELMAGASIN
Tønder

BRØNS SOGNS
SPARE- OG LÅNEKASSE
Brøns 5 32 06

- JF - FABRIKEN

v/ Ing. J. Freudendahl

Toftlund og Omegns Sparekasse
Toftlund

Sønderborg Danmark

CHR. HANSEN
Malermester
Ulkebøl - Steen - Sønderborg

HILMER HOLM
Sønderborg

DYBBØL ANDELSMEJERI
Pr. Ragebøl
Telefon 2591 Sønderborg

FR. TINGLEFF
Kolonialhandel
Sønderborg

Sønderborg Forniklingsanstalt
H. Madsen

ADOLF J. WOLF
St. Rådhusgade . Sønderborg
Telefon 2237

JØRGENSEN & NIELSEN
Maskinfabrik
Sønderborg

FISKERNES FÆLLESSALG
Telefon 2339
Sønderborg

ALS ÆGEKSPORT
Telefon 2225 Sønderborg

LOUIS PETERSEN
Rør- og Sanitetsforretning A/S
Sønderborg

EKSPRES
v/ Chr. Jensen
Perlegade 80 Sønderborg

ALS FLØDEIS
Telefon 3160
Sønderborg

ALS HUSHOLDNINGSSKOLE
Vollerup st.
Telefon Sønderborg 1550

JENS ANDERSEN
Manufaktur - Trikotage en gros
Sønderborg Telefon 2084

HANS HANSEN & CO. A/S
Dame- og Herrekonfektion
Sønderborg

OTTO WOLF
Slakteri - Pølsemageri
St. Rådhusgade Telf. 3307 Sønderborg

SØNDERBORG KONFEKTIONSFABRIK
Sønderborg

Fa. L. M. Josias

v/ C. BORCHARDT
Sønderborg

ALSISK FRØAVL A/S

Telefon 3618-3631
Sønderborg

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg

MØLLER & CO.

Sønderborg

Sønderborg Bys Sparekasse

Sønderborg Andels-Svineslagteri

pct.! Og bydistrikterne havde vel ikke synderlig brug for landbrugsjord!

Men nu er vi nået hen til og efter 1933, hvor man for alvor får rejst hovedet i hjemmetyske kredse, hvad vi siden skal beskæftige os med.

Skønt »Handwörterbuch des Grenz- und Auslandsdeutschtums« i sin omtale af jordpolitik i de europæiske lande, hvor indre kolonisation spiller en rolle, erklærer om dansk jordpolitik i Sønderjylland: »... om åbenbar tilsidesættelse af tyske ansøgere kan der derved næppe være tale«, så klager pastor Schmidt dog i rigsdagen over tilsidesættelse af tyske landmænd ved tildeling af husmandsbrug. Efter at have påvist det urigtige i denne påstand vender Chr. Ernst Christensen sig direkte til pastor Schmidt og beder ham om at opgive adressen på bare én mand af det danske mindretal syd for grænsen, der havde fået statsjord gennem de tyske myndigheder! Pastoren forlod salen uden at svare! Grunden hertil kan man gætte sig til med 100 pct.s sikkerhed! Dette skete i folketinget i maj 1935.

★ Det tyske mål var grænseflytning

Kreditanstalt Vogelgesangs virksomhed blev ledet efter de af pastor Schmidt allerede i 1924 og kraftigere i 1926 skitserede linjer hen mod målet: opfyldelse af kravet om grænseflytning. Og snart ikke blot i det lidt ubestemmelige, men: »Grænsen ved Kongeåen!«

I modsætning til den under fremmedherredømmet fulgte taktik lagde man nu ikke særlig vægt på de nordlige egne, men koncentrerede sig om grænseområdet, specielt »firkanten« — med grove linjer: Tønder—Løgumkloster—Løjt—Kruså. Man nøjedes ikke med at hjælpe betrængte meningsfæller. Man søgte at få ind-

ført lån hos blakkede og svage danske, som var i vanskeligheder, og sikrede sig forkøbsret. Kreditanstalten påstår, at den kun har købt to gårde af danske. Lad det stå til troende, selv om det er såre vanskeligt helt at afgøre folks sindelag i de stærkt blandede egne. Men den sikrede sig rådighed over de ejendomme, hvori den havde fået indført pant. Og man gav anvisning på ejendomskøb i »hensigtsmæssige egne«. En tysk skibsreder, bosat i Svejts, købte tre store gårde og et jordareal, og en tysk dame fra Charlottenburg optrådte også som køber af landejendomme og landarealer i disse egne. Hensigten var klar nok, og Vogelgesang skjuler den heller ikke. I 1936 udtaler han til Berl. Tid., at der skal en ny grænse til: »Den nuværende dur ikke!« For at skabe betingelser for en grænseflytning ønsker han bl. a. at spærre tilgang af landbrugere fra det gamle land. Allerede i 1927 udtaler han til Ekstrabladet: »Vi kan ikke finde os i, at rigsdanske kommer herved og tager jorden i besiddelse. Om ti år har vi selv ungdom nok til at dyrke jorden!« — »Rigsdanser« blev et hensigtsmæssigt skældsord i bevægelsesernes glansperiode. Pudsigt lyder det i munden på en indvandret brandenborger!

Et led i pastor Schmidts og Vogelgesangs virksomhed kan man nok kalde anbringelsen af den alsiske tyske dr. rer. po. Lorenz Christensen på et femårigt ophold i København for at opnuse alt, hvad der på nogen måde kan vendes og drejes til at stille den økonomiske udvikling i Sønderjylland i et uheldigt lys. Han begynder med et rent smædeskraft: »Nordslesvig venter.« Efter et nyt ophold i Kiel, hvor Fanden jo nok skal have opdaget fakultetet Løgn, fortsætter han sin påbegyndte ned-

rakningskampagne for alt dansk og enkelte navngivne danske. I 1933 lykkes det ham fra april til september at slå en mægtig kolbøtte og havne opretstående midt i den mest fanatiske national-socialistiske lejr og lige så øjeblikkelig at tilegne sig dens fraser og skældsord. I en lille pjeces: »To nazistiske pamfleter«, særtryk af »Hejmdal«, gør direktør Callø op med Lorenz Christensen og stakkels, sygelige Kylling.

★ De tyske regnskaber bevidst unøjagtige

Det er vanskeligt helt at få rede på den vogelgesangske virksomhed, da regnskaberne for de sammenblandene selskaber er ret uklare og derfor vel bevidst unøjagtige. I 1936 oplyses, at der er ydet 1193 lån til et samlet beløb af 8.972.105 kr.; heraf er 90 pct. ydet i grænseområdet, hvor kreditanstalten har overtaget ca. 90 landejendomme og således opmagasineret jorden dér. Det drejer sig om betydelig større summer, end man har indtrykket af, at anstalten havde rådighed over efter den beskedne startkapital og de usikre anbringelsesforhold. Hvor kom da alle de mange rare penge fra? Pastor Schmidt viger som vanlig uden om nærgående spørgsmål, men svarer dog omsider, at pengene kommer »fra det tyske folk«. Da landsretts-sagfører Vogelgesang får samme spørgsmål, svarer han: »Vor penge-giver er et aktieselskab i Svejts; vore aktionærer er for størstedelen tyske firmaer uden for Europa.«

Man havde virkelig forbindelse med et sådant aktieselskab, der hed: »Société anonyme de participations et de crédits continentaux« i Zürich; men dette selskab var først oprettet 1930, og da var der allerede brugt millioner. Besynderligt er det også, at skibsreder Jebsen, Aabenraa, der var medlem af Kreditanstalt Vogelge-

»IRIS«
Frukt - Grønt - Konserver
Sønderborg Telf. 2266

OPTIKER MØLLER
Sønderborg

SHELL SERVICESTATION
v/ M. Hansen
Alsgade 12 . Sønderborg

I. C. STENDER
Sønderborg

MAGASIN DU NORD
JØRGEN ANDERSEN
Sønderborg

P. BORNE AUTOMOBILER
Graasten Telefon 5 15 13
Sønderborg Telefon 1160-1161

BRUNO KOCK
AUTOMOBILER
Sønderborg

TOBAKSHUSET
Sønderborg Telf. 2204

Kasper Jensens Boghandel
Broager Telf. nr. 8

HADERSLEV BANK
Aktieselskab
Toftlund filial

PETER HENRIKSEN
autoforhandler
Toftlund

A. C. HERMANSEN
Nr. Sejerslev
Pr. Højer Tlf. Visby 31 u

NETZLER EFTF.

SØNDERBORG

Sønderborg internationale Turist- og selskabskørsel
klarar Deres transportproblem. Ind- og udland. 10 busser, 240
personer, sted- og sprogkyndige chauffører
M. C. HERMANSEN Sønderborg Kastanieallé 31

JØRGEN PETERSEN
Hestehave frugtplantage
pr. Sønderborg

Sønderborg Bcgtrykkeri
St. Rådhusgade 8 Sønderborg

OVE E. BRUUN
Kartonnage- og æskefabrik
Sønderborg . Telf. 3314

Sydjydske Andels-Fjerkræslagteri

Telefon 88

Vamdrup

Telefon 88

ANDELSBANKEN - A. m. b. a. RØDDING

HANS KNUDSEN

JERN- & STAALFORRETNING ¼

SØNDERBORG

Sønderborg Andelsmejeri

Sønderborg Garn

sang fra begyndelsen, også var medlem af det svejtsiske finansierings-selskabs bestyrelse! Man mente, det var et svært fiffigt påfund: Finansiering af et fransk selskab! Ikke muligt at få det finere! Nå. Det kunne også optræde under tysk navn: »Aktiengesellschaft für kontinentale Beteiligungen und Kredite«. For fuldkommenhedens skyld optræder også et tredje selskab, som kalder sig »Ossa« og senere tager navneforandring til »Vereinigte Finanzkontore«. Så måtte det da være helt uigennemskueligt. Kedeligt var det, at indberetninger skulle sendes til de to sidstnævnte firmaer i Berlin!

Det forblev ikke længe nogen hemmelighed, som senere er bekræftet, at samtlige selskaber blev holdt skadesløse af den tyske stat. Det var samme historie som under fremmedherredømmet: jordkampen fra tysk side førtes for tyske statsmidler.

Under krigen var den vogelgesangske virksomhed ringe. Der var jo midler nok til rådighed ad andre veje! Efter kapitulationen likvideredes selskabet naturligvis.

★ Dansk modtræk til den tyske jordkamp ved dannelse af Landeværnet

Da man påny fra tysk side begyndte jordkampen, måtte man igen sætte ind fra dansk side. Som modtræk oprettedes atter Landeværnet i 1927 med en kapital af 2.250.000 kr. Heri var ingen statskapital indblandet. Pengene var tilvejebragt ved en indsamling blandt det danske folk, og De sønderjydske Landsdele skæmpede godt i kassen. Det var beskedne midler i forhold til de vogelgesangske millioner, og så måtte man endda anvende en væsentlig del heraf til direkte støtte til det kriseramte landbrug, før man kunne tænke på den egentlige opgave. Da den vanskeligste periode var ovre, lykkedes

det i nogen grad at neutralisere den vogelgesangske virksomhed. Ved frie tilbud fra tyske ejere fik man bragt omkring 100 unge danske landmænd på ejendomme, som tidligere havde været på tyske hænder. Og ved udstykning førte man en noget forsigtigere politik end tidligere uden dog at forfordele nogen af parterne.

Landeværnets virksomhed var ikke blot af ren praktisk betydning, men var også med til at virke vækkende og samlende om opgaver, som man havde tænkt løste ved genforeningen, men som i de følgende vanskelige år krævede sammenhold og offervilje.

Om Kreditanstalt Vogelgesangs virksomhed kan henvises til: Skrifter udgivet af Historisk samfund for Sønderjylland, nr. 7. »Aktstykker vedrørende Kreditanstalt Vogelgesangs tilblivelse« ved direktør Callø, samt P. A. Callø: »Jordspørgsmål i Sønderjylland« (Særtryk: Modersmålet, Haderslev).

CHR. DEMUTH.

Sammenligning mellem de russiske og tyske kz-lejre

Øjenvidne fremlægger et dokument

Margarete Buber-Neumann:
»Fange hos Stalin og Hitler«.
242 sider, 19,75 kr. Det schønbergske Forlag.

På 242 tættrykte sider skildrer den tyske forfatterinde, hvad hun har oplevet som fange i Sibirien, siden som kz-lejrfange i Ravensbrück i Tyskland.

Det særlige ved Margarete Buber-Neumann er, at hun er øjenvidne fra både russiske og tyske kz-lejre. Yderligere er hun interessant derved, at hun startede som retroende kommunist, men det russiske system omvendte hende til en anden politisk indstilling.

Titlen på hendes bog skal naturligvis ikke forstås sådan, at hun har været personlig fange hos de to dik-

tatorer, men at hun har været interneret under begge systemer.

Sammenholder man de to billeder, hun tegner af de to landes politiske fremfærd ved arbejdet gennem lejrsystemer, kan der nævnes ligheder og forskelle.

I de russiske lejre gjaldt det om at presse mest muligt arbejde ud af fangerne, mens man i tyske lejre ofte plagede fangerne med tungt og ofte meningsløst arbejde. Først efter 1942 blev fangerne i de tyske lejre udnyttet til krigsindustrien.

Overnatningsstederne var i Rusland uhyre primitive, og madrationerne stod i direkte forhold til den arbejdsindsats, der blev ydet. I de tyske lejre fik alle samme rationer, og overnatningsforholdene var bedre end i Rusland.

De to køn holdtes i Tyskland adskilt i særlige lejre for mænd og andre for kvinder, mens der i Rusland ikke fandt nogen adskillelse sted.

Antallet af kz-fanger i Rusland oversteg langt antallet i de tyske lejre, dødsfaldenes antal var meget stort, men fremmedes ikke ved brutale handlinger, sådan som det ofte skete i de tyske lejre.

På en måde vil nogle have ret, når de siger, at bogen er kommet for sent på dansk. Den kom på svensk i 1948.

På den anden side set er tidspunktet for bogens fremkomst i Danmark gunstigt, da Buber-Neumanns dom i særlig grad er en dom over stalinismen, og det er jo gennem den senere tid moderne at tage afstand fra denne —isme.

Vi afstod i 1948 fra at anmelde bogen, da den kom på svensk for ikke at støde visse folk indenfor kammeratskabskredsen. I dag ligger landet jo helt anderledes. Nu er der jo næsten ingen grænser for, hvad slet de venstreorienterede selv siger og skriver om stalinismen.

Buber-Neumanns troværdige dokument burde man bruge til at erklære, at man vil arbejde for slavelejrenes afskaffelse i Rusland.

Millioner af slaver vil ånde lettet op, og millioner i Vesteuropa, der tynges af lejrenes eksistens, vil blive gladere mennesker. F—k.

CHR. NISSEN
Strandhotellet Sønderhav
pr. Kollund (Sdrj.)

**KETTING NOTMARK
ANDELSMEJERI**
Ketting - Als

H. JØRGENSEN
bagemester
Guderup Telef. 28

HOLGER'S RENSERI
Slotsgade 11 Graasten

JØRGEN IPLAND
Graasten

Østerlindets Andelsmejeri

R. RASMUSSEN
Graasten Tlf. 5 10 31

MAGASIN DU NORD
Graasten

Aktieselskabet
GRAASTEN KUL KOMPAGNI

**HOTEL
MOMMARK FÆRGEGAARD**
Mommark

SPARE OG LÅNEKASSEN
for Skærbæk og Omegn

SKÆRBÆK BANK
Aktieselskab

KEMIKOHL-RENSERIET
Skolegade 14 Skærbæk

CARL TRUELSEN
Agerskov . Telf. 3

A/S H. LYCK & CO.
AVNBØL

Johan Viereck's Byggeforretning

v. Ahrendt Viereck

Guderup

Telefon 24

Edens Sogns Andelsmejeri

Guderup st.

HANS PALLESEN

Glarmester - Guderup

Aktieselskabet

VITFOSS

Graasten

H. CHRISTIANSEN

Statsaut. skibsmægler

Egersund

Telefon 5 17 31

Aabenraa Kul-Kompagni A/S

»CERES« A/S

AABENRAA

Kammeraternes Hjælpefonds skønne feriehjem på Kegnæs i Sønderjylland. Hele sommeren igennem samler tidligere k-z-fanger sig her sundhed og livslyst.

Tilbagevisning af urigtig påstand om Folke Bernadotte.

Professor Didrik Arup Seip har i Aftenposten (Oslo) skrevet en kronik, hvori han redegør for en beskyldning, der fra visse sider er rettet mod Folke Bernadotte.

Det hævdes, at Folke Bernadotte således skulle have nægtet at redde danske og norske fanger i kz-lejren Stutthof ved Danzig.

Professor Seip har sammen med andre overværet de forhandlinger, hvor det nævnte standpunkt skulle være taget, og han tilbageviser ganske den fremsatte påstand.

Niemöller: Hæren vil gennemtvinge landets samling

En ny tysk hær vil gennemtvinge Tysklands samling, hvis ikke de fire stormagter forinden kommer overens, skriver pastor Martin Niemöller i et brev til formanden for den paneuropæiske fredsbevægelse, grev Coudenhove Kalergi.

— De fire stormagter må enes om Tysklands genforening og en neutralitetsgaranti, ellers vil det tyske folk i kraft af de militærstyrker, der om få måneder bliver en kendsgerning, selv sørge for det splittede riges samling.

— Den udvikling, som jeg her opridses, er ikke behagelig for mig som pacifist og antimilitarist, slut-

ter pastor Niemöller, men jeg foretrækker den fremfor fortsat deling af Tyskland, som vil være dødsdommen over det tyske folk og den tyske protestantisme.

— — —
Vi har flere gange givet udtryk for sympati med Niemöllers holdning under Hitler-styret, men vi må tilføje, at det undertiden har været svært at følge ham i tiden, der fulgte efter befrielsen.

For os at se foreligger der jo beviser for, at et samlet Tyskland i sig selv er en trusel mod freden.

Når Vesttyskland i løbet af kort tid får en hær, har det jo ikke været hensigten, at dens opgave skulle være at gennemtrumfe Tysklands samling.

Niemöllers tone gør os ligefrem ængstelige for følgerne af den vesttyske oprustning.

Var Sverige på Tysklands side?

Påstået kedelig svensk udtalelse

Sverige er på Tysklands side, selv om det er neutralt, skal den svenske udenrigsminister under den anden verdenskrig, Chr. Günther, have sagt til en embedsmand ved den tyske ambassade i Stockholm.

Udtalelsen er citeret i en række hemmelige tyske dokumenter fra krigens tid. De er offentliggjort af det amerikanske udenrigsministerium.

★ »I vore hjerter«

Under en middag, hvori deltog den tyske embedsmand, sagde Günther ifølge dokumenterne, at Sverige muligvis ville blive tvunget til at kæmpe, men at det indtil da ville opretholde en streng neutralitet.

— Dog er vi, tilføjede Günther, i vore hjerter og i overensstemmelse med historiske traditioner, på Tysklands side.

I dokumenterne findes også et brev fra den svenske konge, Gustav V, til Hitler. Heri understreger kongen Sveriges ønske om at iagttage streng neutralitet.

★ Kun en del af sandheden

Den svenske ambassadør i Washington, Erik Boheman, erklærer i anledning af offentliggørelsen af disse dokumenter, at de kun giver brudstykker af den fulde sandhed, og kun bør betragtes som supplerende materiale til officielle svenske erklæringer om dette emne.

— Dokumenterne givet et højst ufuldkomment billede af, hvad der skete, udtaler ambassadøren.

En vennekreds slutter op om et kollegium

4. Maj Kollegiet i Aalborg har nu eksisteret i seks år, og den pris, som de unge studerende må betale for opholdet, er stadig den samme som ved indvielsen, nemlig 150—160 kr. om måneden. At det trods store pristigninger er lykkedes at gennemføre kollegiets drift og de mange arrangementer, som præger tilværelsen og kammeratskabet på frihedskollegiet, skyldes til en vis grad den støtte, som ydes gennem vennekredsen, hvor ca. 200 medlemmer trofast yder kontingent eller tilskud til gennemførelse af de retningslinjer, som kollegiets ledelse sammen med alumnernes tillidsråd har anset for gavnlige.

THOMAS C. JESSEN SOHN
Flensborg
Norderstrasse 54

BOY MAGNUS & CO.
Flensborg
Holm 25 Telf. 2118

J. JESSEN & CO.
Flensborg

ARTHUR WIESE
Destillation
Flensborg

DUBORG SKOLEN
Flensborg

JENSEN & BRUHN
Flensborg

OTTO CHRISTENSEN
Campingartikler en gros-en detail
Salg og udlån
Flensborg

DROGERIE TRAUlsen
Südermarkt Telf. 936
Flensborg

ALGEA-WERK
Flensborg — am Pferderwasser,
Tlf. 921

RADIO AHRENS
Flensborg

M. PETERSEN
Snedkermester
Lysabild - Als

LØGUMKLOSTER BANK
Aktieselskab

A. Nielsen Jepsen
Tømmerhandel . Bredebro

EFTERSKOLEN
Løgumkloster

ERNST DAHLGAARD

Im- og export
Husumerstrasse 17 Telef. 2786 Flensborg

UNION-BANK

Aktieselskab
FLENSBORG

CHR. FR. VITH

FLENSBORG

HANSEN & CO.

Norderstrasse 94-96 Flensborg

Broager Trælasthandel & Trævarefabrik

Aktieselskab
Telefon 34

Broager Spare & Laanekasse

CHR. HANSEN A/S
Broager

ANDELSMEJERIET
»GRAMGAARD«
Telefon Gram 16

Brede Sogns Spare- og Laanekasse

Bredebro 4 13 41
Stiftet den 1. maj 1875

A. HANSEN
Handelsgartner
Gram

GRAM BOGHANDEL
Gram

Gram Tæppefabrik

H. M. PETERSEN
Blikkenslager
Løgumkloster

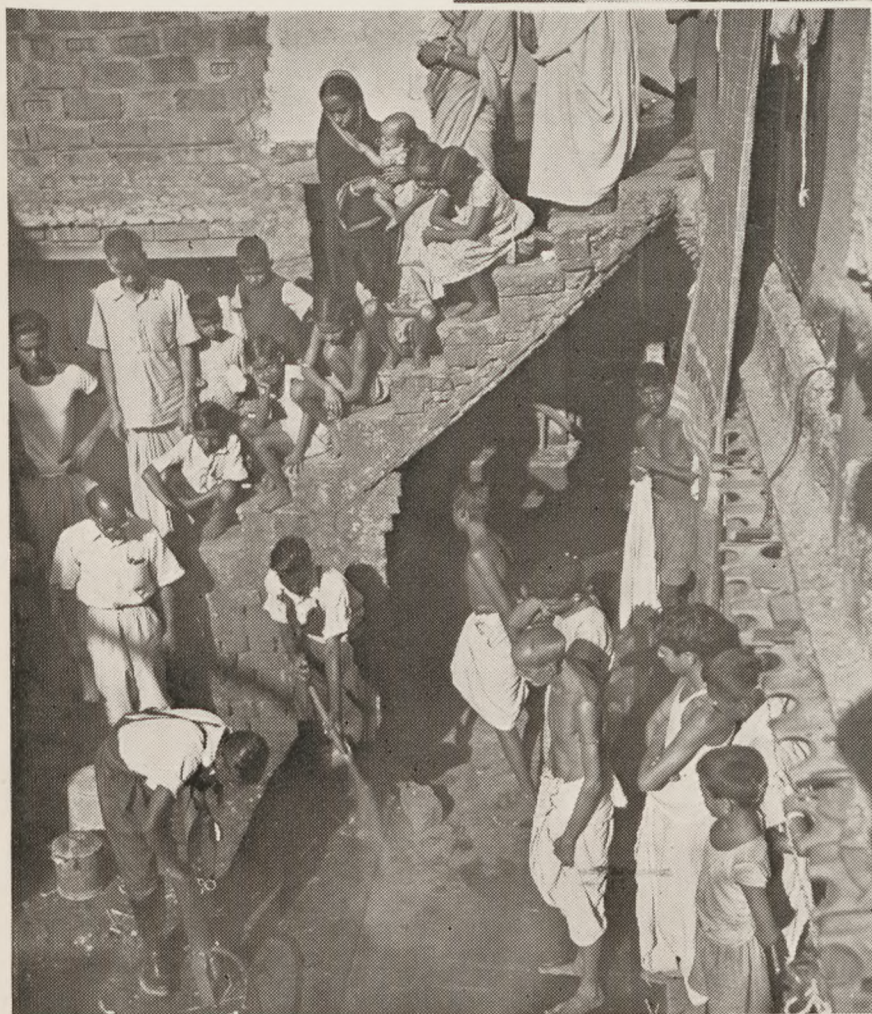
HOTEL LØGUMKLOSTER

SPARE- OG LAANEKASSEN

for Løgumkloster og omegn

Unesco radio assisterer undervisningen i Bombay.

Kvinder og børn i Marathi deltager i en diskussion efter en radio-udsendelse i Bombay. Unesco's gavekuponer gør sådanne udsendelser mulige ved at finde interesserede givere i udlandet, som forsyner folk med radiomodtagere. Bombay-projektet tilbyder instruktion i litteratur, hygiejne, medborgerkundskab, håndværk og mange andre sider af social opdragelse. En socialarbejder fra Bombay-komiteén for social opdragelse er i færd med at lede samtalekredsen.

Gennem FNs mange organisationer udføres et stort arbejde i medmenneskelighedens ånd

Det var denne medmenneskelighed, vi kæmpede for i frihedsbevægelsen.

Sunde omgivelser skaber sunde mennesker.

Under et af WHO's anti-malaria felttog i Indien (se billedet til venstre) fandt man ud af, at antallet af pesttilfælde faldt rivende hurtigt. Undersøgelser viste, at DDT-pulver, udspremt for at dræbe moskitoer, også havde dræbt rottefluerne og således slået pesten ned.

Erstatningskravene til Tyskland kan dreje sig om kæmpebeløb

Den tyske udenrigsminister von Bretano har været på genvisit i Danmark. Hans samtaler med stats- og udenrigsminister H. C. Hansen omhandlede bl. a. erstatningsspørgsmålet til danske, der har siddet i tyske kz-lejre.

Det hedder, at samtalerne blev ført i fuld åbenhed.

Den 6. juni vedtog den vesttyske forbundsdag en erstatningslov, der berører 800.000 sager. Erik Ollenhauer og von Bretano synes at være af den opfattelse, at man må finde frem til en form for erstatninger, der også omfatter danske og norske kz-fanger.

De har begge udtalt sig om forholdet under besøg i København fornylig.

Hertil kommer et krav fra lande udenfor Tyskland.

Det danske udenrigsministerium har således svaret ja på en henvendelse fra Frankrig, om man sammen med en række andre vesteuropæiske lande vil gøre fælles krav på erstatning hos Vesttyskland til de udlændinge, der blev slæbt i tyske kz-lejre under krigen. Også Norge og Holland har foreløbig erklæret sig interesserede i sagen. Der ventes i løbet af sommeren nærmere forhandlinger om de krav, der skal stilles.

Undertegnede har nogle gange her i bladet og i dagspressen rejst spørgsmålet, ligesom vi gennem »Landsforeningen af besættelsestidens politiske fanger« gjorde krav om erstatninger.

Skal kravene gennemføres, bliver der tale om meget store beløb.

Lettest vil det være at udregne det beløb, kz-lejrapparatet tjente på fangerne ved at bortlicitere arbejdskraften. Sværere bliver det at regne ud, hvad tabt arbejdsfortjeneste for de enkelte vil beløbe sig til.

Tænker man også på erstatning

for sjælelig og legemlig tortur, vokser tallene jo voldsomt.

Tilbage bliver så den kendsgerning, at et meget stort antal fanger er direkte imod, at Tyskland mod at erlægge en eller anden sum kan betale sig fra skyldspørgsmålet.

Erstatningsspørgsmålet er foreløbig rejst overfor Vesttyskland, men det er jo egentlig uretfærdigt, da Østtyskland jo også må bøde sin part, hvis der altså bliver realitetsforhandlinger.

Indtil disse kommer i stand, vil vi understøtte kravene fra tyske modstandsfolk om at få en rimelig erstatningspraksis.

Der har hidtil været en tysk tilbøjelighed til at lade sagerne trække ud — mange af fangerne dør, og det offentlige sparer penge. Det er jo en kynisk fremgangsmåde, men den har desværre været praktiseret til dato.

F—k.

»Forlovelsen« er deklareret

Så skulle der alligevel ikke gå mere end 11 år — efter besættelsen — før det blev godt igen mellem Danmark og Tyskland.

Den officielle deklareration fandt som bekendt sted nu for nylig, da den danske stats- og udenrigsminister H. C. Hansen i Kastrup lufthavn modtog den vesttyske udenrigsminister von Bretano, og der har atter udviklet sig et godt venskabeligt naboforhold de to lande imellem — trods de fem lange besættelsesår —, hvor forholdet var knapt så »inderligt«, som det jo åbenbart ser ud til, at det nu er blevet. — Ja, så er forbindelsen altså i orden igen, — alt er såre skønt og godt — og besættelsestiden — glemt.

Men, — hvad, hvis Tyskland i sin tid havde vundet krigen? — Svar: Så havde Danmark i dag været en tysk vasalstat — et tysk protektorat — og vi havde aldrig mere fået vor frihed tilbage, som en selvstændig dansk nation.

Hvad siger den tidligere aktive,

danske modstandsbevægelse til denne »forlovelse« med tyskerne, og —, hvad siger de mange tidligere kz-lejrfanger, der engang sad og sultede i de tyske lejre, til dette? (Jeg er selv een af disse). — Mon de er glade ved »forlovelsen«?

WILLADS JENSEN,
pens. politibetjent,
Ingerslevs Boulevard 14,
Aarhus.

Sylter Tyskland erstatningskrav, til kz-fangerne dør?

Skarp anklage i »Dagens Nyheter«

Stockholmsbladet »Dagens Nyheter« beskylder i en stort opsat forsideartikel Tyskland for at »sylte« erstatningskrav fra de mennesker, der sad i koncentrationslejrene i Hitlertiden.

»Dagens Nyheter« skriver, at mange tusinde tidligere kz-fanger, der nu er bosat i Sverige, forgæves har søgt at få erstatning for de lidelser, Tyskland påførte dem under nazistytet. Bladet citerer en polskfødt, kvindelig koncentrationslejrsveteran, der udtaler:

»Princippet synes at være ikke at give erstatning, men derimod på bureaukratisk vis at nedsylte sagen, indtil den pågældende person er død«.

Den polsk-svenske dame, hvis navn hemmeligholdes, udtaler, at de tyske myndigheder fordrer bekræftelse på enkeltheder, som der ikke er mulighed for at få bekræftet.

Det svenske blad skriver til slut, at det har undersøgt den pågældende kvindes historie og fundet alt i overensstemmelse med sandheden.

I Tyskland er allerede mange fanger døde, inden de opnåede at modtage de erstatninger, som loven hjemler.

Næste nummer bliver et dobbeltnummer

Med dette nummer af PIGTRÅD holder vi sommerferie. Næste nummer bliver et dobbeltnummer, der udsendes i anledning af 29. august.